

als uiteenzetting van wat hij meent, dat het Gereformeerde kerkverband en de classicale en synodale vergaderingen wezenlijk zijn, en wat zij moeten en mogen doen.

Uiteraard kan in een courantartikel geene bespreking in finesses van dit werk geboden worden. Daarom worde hier volstaan met slechts enkele opmerkingen over wat hier en daar gezegd wordt, rakende fundamentele zaken.

Dr M. Bouwman deelt de benamingen voor de eenheid der synodale verbinding door Voetius gebezigd, in twee groepen in: 1o. correspondentia, combinatio, communio, conjunctio, confederatio, collectio, associatio, consociatio; 2o. unio, concorporatio, communitas, societas, unitas, ecclesia. En hij schrijft dan, dat in de eerste reeks niet of minder duidelijk tot uiting komt, dat de gezamenlijke kerken een eenheid vormen in corporatieven zin, maar dat het veelvuldig gebruik der laatste reeks benamingen hem ongemotiveerd schijnt, wanneer volgens Voetius van eene eenheid in institutionairen zin geene sprake kan zijn. „Deze namen wijzen m.i. beslist in de richting, dat hij het geheel der synodaal verbonden kerken opvat als een kerkrechtelijke corporatieve eenheid, zooals ook de plaatselijke kerk een eenheid is in institutionairen zin“, blz. 71. Hij schijnt dan echter over het hoofd te zien, dat voor het verstaan van den zin der tweede reeks benamingen geen oogenblik de eerste reeks uit het oog verloren mag worden, maar in verband daarmee opgevat en verklaard. Bovendien zijn namen als college, corporatie, lichaam, van zoo veelvuldig gebruik, en daardoor zoo onbepaald en vaag, dat althans bij deze zaak nauwkeurig nagegaan, en allerscherpst aangegeven moet worden, welk begrip en welke elementen van een begrip, wel of niet bedoeld zijn. Aan die onmisbare scherpheid van belijning der begrippen en nauwkeurige aanwijzing van in aanmerking komende begripselementen ontbreekt het in dit hoofdstuk en ook elders in dit boek te veel. Ook al zouden we de kerken eener classis in zeker opzicht eene classicale kerk kunnen noemen, en zoo ook van provinciale en nationale kerken kunnen spreken (daargelaten nu de wenschelijkheid er van), omdat er tusschen deze kerken onderling zekere afspraken, verbindings, regelingen, gemeenschapsoefeningen zijn, dan is daarmee nog niet gegeven, dat deze kerkengroepen dus in institutionairen zin kerken zijn, zooals de plaatselijke kerken geïnstitueerde kerken zijn. Juist in deze zaak komt het aan op duidelijke onderscheiding en heldere voorstelling, omdat het eene quaestie geldt, waarvan eigenlijk alles hier afhangt. En nu is de conclusie, „dat volgens Voetius het geheel der synodaal verbonden kerken ecclesia instituta is“, blz. 74, door gemis aan genoegzame begripsontleding en scherpe begripbepaling te vaag, want wat sluit dat instituta precies in, welke ambten gaan daarmee gepaard, en ook is zij door het voorafgaande betoog, blz. 68—74, nog niet gerechtvaardigd.

Bij de quaestie van classicale en synodale vergaderingen legt Voetius allen nadruk op delegatie, blz. 88 v. Dr M. Bouwman komt hier eenigszins tegen op. Er kunnen toch gevallen zijn, dat eene kerk slechts éenen ambtsdrager heeft, den predikant, of dat al de kerkeradsleden ter vergadering komen (kerkeraden—synode). Ook zijn veelal ambtsdragers voor deputatie ter classicale en synodale vergaderingen aangewezen. „Ook indien bij uitzondering een gewone geloovige naar de meerdere vergadering wordt afgevaardigd, ontnemt dit daaraan toch haar ambtelijk karakter niet. Het verschil lijkt mij alleen dit, dat bij de afvaardiging van een ambtsdrager, diens synodale bevoegdheid berust en op het ambt, dat hij zelf bekleedt, en op het ambt dergenen, die hem afvaardigen, terwijl wanneer een laicus wordt afgevaardigd, diens synodale bevoegdheid per delegationem berust op het ambt zijner lastgevers“, blz. 95 v.

De classicale en synodale vergaderingen zouden eigenlijk geene vergaderingen van kerken zijn, maar van ambtsdragers. „Want het spreekt vanzelf, dat de eenige dienaar des Woords van een kerk zonder kerkeraad niet naar de classisvergadering behoort te worden afgevaardigd. Ook hier zou immers de persona delegans samen vallen met de persona delegata. Zulk een predikant komt uitsluitend ambtsshalve ter classis“, blz. 94.

Dit laatste is eene onjuiste conclusie. Hier moet scherper onderscheiden worden. Deze predikant was wel ambtsdrager en kwam natuurlijk ook met zijn ambt bekleed ter vergadering. Hij liet zijn ambt niet thuis. Maar toch kwam hij niet ambtsshalve ter classis. Doch ter classis kwam hij krachtens zijn ambtsdrager zijn van die bepaalde kerk. Niet zijn ambt als zoodanig, maar zijne relatie tot die kerk verleende hem zijne bevoegdheid ter classicale vergadering. En evenzoo bij eene kerkeraden-synode. Dan kwamen die geheele kerkeraden ter classis of synode niet krachtens hun ambt van dienaar des Woords of ouderling, hoewel zij predikant en ouderlingen waren en bleven ook ter classicale en synodale vergadering. Maar ter vergadering kwamen zij als ambtsdragers of kerkeraad van die bepaalde kerk. Niet ambtsshalve, niet krachtens hun ambt, hoewel in hun ambt, maar krachtens die bepaalde verhouding tot hunne bepaalde kerken kwamen zij ter vergadering en waren zij daar leden van met keurstem.

Dat in zulke gevallen geen credentiebrief behoefde vertoond te worden, spreekt vanzelf. Maar waarom? Omdat deze personen ambtsdragers waren, predikant of ouderling? Neen, want dan zouden ook de andere ambtsdragers geen credentiebrief noodig hebben. Doch omdat zij bekend zouden zijn als ambtsdragers van die of die kerk. Een credentiebrief dient maar tot zekerheid, dat de betreffende persoon is, wat hij zegt (afge-

vaardigde, representant, van die of die kerk). Wanneer ter classicale of synodale vergadering eens kwam zulk een predikant eener gemeente zonder andere ambtsdragers naast zich, of zulk een geheele kerkeraad, maar niemand zou hen kennen, en niemand zou van hunne relatie tot hunne kerken weten, dan zouden zij niet als leden der classisvergadering of synode toegelaten worden, zelfs niet al wist men, dat zij predikant of ouderling, dus ambtsdragers, waren, wanneer niet eerst, langs welken weg ook, zekerheid of althans vertrouwen verkregen ware, dat zij ambtsdragers waren van die of die kerk in het betreffende classicale of synodale ressort. Van lidmaatschap ter classis of synode ambtsshalve kon dus ook dan niet, en kan nimmer, met recht sprake zijn. Recht daarop rust ook in die gevallen op relatie tot die bepaalde kerken, en toelating op de bekendheid ter vergadering van die relatie.

Classicale en synodale vergaderingen zijn geene vergaderingen van ambtsdragers, maar van kerken. Wel zijn de afgevaardigden op die vergaderingen veelal ambtsdragers, en kunnen die vergaderingen voorzover vergaderingen van ambtsdragers heeten. Het ambt is veelal praerequisitum ter afvaardiging, een voorvereischte. Maar hunne bevoegdheid ter vergadering hangt aan hunne relatie tot hunne kerken, aan hunne afvaardiging. Zij komen en vergaderen daar als vertegenwoordigers hunner kerken.

Daarom is het ook onjuist, dat classicale en synodale vergaderingen een ambtelijk karakter dragen, zooals Dr M. Bouwman beweert. „Immers het zijn de ambtsdragers, die hun recht om te bevelen voor de plaatselijke kerk uitoefenen in den kerkeraad, en voor het geheel der kerken in de meerdere vergadering. De meerdere vergaderingen dragen dus volgens Voetius' duidelijke uitspraken een ambtelijk karakter“, blz. 95. Die ambtsdragers hebben recht te bevelen slechts over hunne eigene kerken, niet over andere kerken, ook niet als zij ter classicale of synodale vergadering komen. Hun ambtsrecht ondergaat daardoor geene uitbreiding, hun recht van Godswege. Ook al zouden de kerken door onderlinge afspraak aan elkanders ambtsdragers dan zoodanig recht verleenen, ware dit nog geen ambtsrecht, geen door Gods verleende bevoegdheid en autoriteit, maar ongeoorloofde menschelijke afspraak en handeling. Menschen, kerken, kunnen geen kerkelijk ambt instellen, noch ambtsrecht, ambtsbevoegdheid, ambtsautoriteit, d.w.z. Goddelijk gezag, verleenen of uitbreiden. Daarom hebben de ambtsdragers ook in meerdere vergaderingen recht van bevelen slechts over eigen kerken, niet over andere, niet voor het geheel der kerken in de meerdere vergadering. Die meerdere vergaderingen zijn geene vergaderingen van ambtsdragers zooals de kerkeraden, hoezeer hare leden ook ambtsdragers zijn en veelal moeten zijn, maar vergaderingen van kerken. De conclusie op blz. 100: „Er is dus volgens Voetius geen principieel verschil tusschen de synode en den kerkeraad“, is zoo min ten aanzien van Voetius, als wat de zaak aangaat, juist. Eene synode is eene vergadering van kerken, vertegenwoordigd door hare representanten, die wel ambtsdragers zijn, althans gemeenlijk, maar die ter synode zijn niet ambtsshalve, maar krachtens hunne afvaardiging door die bepaalde kerkengroep. En hun recht van bevelen ter synode ligt niet in hun ambt, is geen ambtsrecht, maar in hunne kerkelijke opdracht, en rust dus in den grondslag van het kerkelijk accoord. Daarentegen is een kerkeraad eene vergadering van ambtsdragers, die daar zijn krachtens hun ambt, ambtsshalve, en wier recht van bevelen wortelt in hun ambt, ambtsrecht is van Godswege.

De constructie, dat meerdere vergaderingen principieel met kerkeraden overeenkomen, vergaderingen van ambtsdragers zijn, een ambtelijk karakter dragen, zou men slechts handhaven kunnen, wanneer men zou gaan leeren, dat de ambtsdragers niet slechts ambtsdragers zijn van die kerken, welke hen afvaardigen en die zij vertegenwoordigen, maar tevens van de andere kerken hunner classicale en synodale ressorten. Daarom moet deze beschouwing er toe leiden, om het plaatselijk karakter der ambten op te geven, en de ambten universeel te verklaren, d.w.z. te leeren, dat de ambtsdragers, ouderlingen zoowel als dienaren des Woords, niet enkel ambtsdragers, ouderlingen en predikanten, zijn van of in die kerk, die hen tot hun ambt riep, maar daarmee tevens ambtsdragers van alle kerken in hun classicaal en synodaal gebied. Dan zou dus een ouderling zijne ambtsbevoegdheid en ambtsplicht bezitten en uitoefenen moeten niet maar ter plaatse, waar hij als zoodanig gekozen werd, maar ook in alle kerken zijner classis en synode, dus overal waar hij maar komen mocht, of door woord en geschrift zijn ambtsgezag kon of wilde doen gelden. En dan moest hij daar door ieder lid der kerk in die qualiteit, als zijn eigen ouderling, erkend worden.

Dan moest dus ook het ouderlingenambt een universeel ambt zijn, evenals het apostelambt. Maar tegen dergelijke beschouwing en constructie zouden natuurlijk weer andere bezwaren gelden.

Eene bron van dergelijke constructie en verwarring is telkens ongenoezaamheid van scherpe onderscheiding, waarop reeds eerder gewezen werd. Al zijn alle leden ter classis en synode ambtsdragers, daarom zijn hunne vergaderingen dan nog geene vergaderingen van ambtsdragers, zooals de kerkeraden, en dus hunne handelingen geene ambts-handelingen, zoodat zij als leden der classicale en synodale vergaderingen alles zouden mogen doen, in alle kerken, wat zij als ambtsdragers hunner eigen kerken in die kerken mogen doen. Men moet de dingen, en vooral ook hier, goed uit elkander houden, en zich niet door sprongen in zijne redeneering laten verwarren. Om te betoogen, dat classicale en synodale vergaderingen een ambtelijk karakter dra-

gen, wijst Dr M. Bouwman ook op de excommunicatie van Coolhaes „by den Synode Provinciael“ met deze formule: „wij dienaers des godlycken wordts ende ouderlingen der gemiente Christi in den name alder kercken in der provincie van Holland alhier tegenwoordelycken vergadert, verklaren enz.“ En hij laat dan volgen: „Men ziet dat de synoden ambtelijk karakter dragen“, blz. 97. Maar er staat juist: „in den name alder kercken... alhier tegenwoordelycken vergadert zynde“, waarmee expres en duidelijk gezegd wordt, dat hier was eene vergadering van kerken.

Wanneer op blz. 156 Dr Rutgers' voorstelling bestriden wordt, en gezegd: „Het staat niet in de vrijheid der plaatselijke kerk het verband te verbreken, omdat het met vrijwillige toestemming is aangegaan, noch kan het op dezen formeelen grond, zonder meer, met gemeen accoord ontbonden worden“, en dit zeggen dan toegelicht wordt met het beeld van het huwelijk, dat wel tot stand komt „door wederzijdsche toestemming, maar daarmee staat het niet in de vrijheid van één der partijen den huwelijksband te verbreken, en evenmin kan het door wederzijdsch goedvinden ontbonden worden“, dan kunnen we weer gebrek aan de noodige onderscheiding, en daardoor verwarring van voorstelling, opmerken. Er is tusschen het aangaan van verband van kerk met kerk, en huwelijksluiting, eenige overeenkomst, inzover voor beide de vrijwillige toestemming der partijen vereischt is, en beide dus voorzover berusten op vrijwillige toestemming. Maar daaruit vloeit niet voort, dat de aard der aldus ontstane verbanden gelijksoortig is, zoodat uit den aard der eene (het huwelijk) tot den aard der andere (het kerkverband) en zijne onontbindbaarheid geconcludeerd kon worden. Beelden zijn gevaarlijk, wanneer men niet precies het „derde van vergelijking“ vasthoudt, maar eene logische fout maakt door van het eene over te gaan op het andere, dat niet in dat „derde van vergelijking“ ligt opgesloten.

De kerken zijn van Godswege verplicht met elkander in verband te treden, voorzover dat mogelijk is. Maar deze Goddelijke verplichting geeft geen recht aan de eene kerk om de andere tot het aangaan van zulk een verband te dwingen. In zover blijft het aangaan van verband met andere kerken voor elke kerk vrij, niet ten opzichte van God, maar ten aanzien van menschen en andere kerken. Daarom heeft ook elke kerk, wederom niet in verhouding tot God, maar in betrekking tot menschen en andere kerken, het recht de condities aan te geven voor het aangaan van verband met andere kerken. En dus heeft ook elke kerk, met het oog op menschen en andere kerken, en niet gerekend met wat verplichting van Godswege mocht eischen, elk oogenblik het recht, voorzover dan niet in strijd gehandeld zou worden met aangegane condities van verbandsluiting, haar verband met andere kerken op te geven of te verbreken.

Men moet steeds zorgen, niet maar zoo hetgeen verplichting van Godswege is, te beschouwen en voor te stellen als aan eenigen mensch recht gevend, den ander te dwingen aan die verplichting te voldoen. Is A van Godswege geroepen zijne schulden aan B te voldoen, dan gerechtigd dat zonder meer C nog niet, A tot het vervullen dier Goddelijke roeping te noodzaken.

Classis en synode hebben geen rechten meer, dan de in kerkverband staande kerken onderling zijn overeengekomen, en hebben zich strikt binnen die perken te houden. Daarom kan ook bij classisvergadering en synode niet met recht van hoogere macht gesproken worden. „Er is tusschen de kerken een verhouding van gelijkwaardigheid, een relatio aequiparantiae, niet disquiparantiae, jus adaequationis, niet domini“, blz. 150. Dus heeft de eene kerk geenerlei zeggenschap over de andere, vgl. ook art. 85 K.O. Hieruit vloeit voort, dat de kerken, vergaderd in classis of synode, ook tezamen niets te zeggen hebben over elke der classicale of synodale kerken, dat niet ligt in de aangegane kerkelijke overeenkomst. Elke kerkeraad heeft het ambtelijk zeggenschap over zijne eigene kerk, niet over eene andere. Zijne ambtsdragers zijn ambtsdragers in zijne kerk, niet in eene andere. Dat geldt van elken kerkeraad in elke kerk, die tot een bepaald classicaal of synodaal ressort behoort. Hoe talrijk die kerken ook zijn mogen, 1x0 is evenveel als 20 of 50 of 100 of 1000x0. En 10 of 50x0 is even weinig als 1x0. Wanneer het dan ook heet: „De synodale macht is een cumulatieve en niet een privative macht, een potestas cumulativa non privativa“, blz. 178, kan dit woord cumulatief licht verwarring brengen. In classis en synode brengen de daartoe behoorende kerken hare macht samen. Het beeld van opstapelen (cumulare = ophoopen), is hier minder geschikt, omdat het de gedachte wekt van hoogere macht. Maar aan cumuleeren van zeggenschap over de afzonderlijke kerken is hier geen denken. Geene kerk heeft over eene andere eenige zeggenschap. Van cumuleeren van zulk een niet-bestaand iets te spreken is dus ongerijmd, en om de lichte associaties bij dit woord, gevaarlijk.

Wanneer daarom ook op blz. 185 gezegd wordt: „Aan de meerdere vergaderingen komt voorts de bevoegdheid toe om den kerkeraad eener plaatselijke kerk in geval van hardnekkig volgehouden wanbestuur te excommuniceren; a fortiori heeft de meerdere vergadering dus het recht den kerkeraad uit het ambt te ontzetten“, rijst vanzelf de vraag, vanwaar deze meerdere vergadering die macht heeft. Geene enkele kerk van haar ressort heeft zoodanige macht. Hoe komt die meerdere vergadering nu aan haar?

Slechts door menschelijke aanmatiging, en althans in onze Gereformeerde Kerken tegen de kerkelijke overeenkomst: want zij is in strijd met art. 85 K.O.

Dr M. Bouwman betwist aan Dr F. L. Rutgers, dat

dit artikel selijke kerke vere verga dit artikel plaatselijk zij deelne standighei ring der uitmaakt" art. 84" (= macht der niet de ze de classen en de sub gezien nu dit artikel dat het ding hier staat in luiden: „G kerk... ee min éene l daartoe o men de af leggen. M die kerke vandaan, 20 of 1000

Inleggen Kerkorde art. 79 w de afzettir ten. Minst over de af twee kerk afzetten, d een samen gerechtigd uit in de dale tucht tucht één, mag uitoe is, ook ge te oefenen rijke geva afzetten, z van onna kerk het over een z haar resse te voltrek Men sta neering. U het vonni uitspreken noods wel de andere lid van zij ceeren.

Deze be maakt, on te excomm misbruik loofde ree zame groe het geen niet twee, mogen m den spron geldt, in e zij gezet n kerken m werken. M zonder die handelen,

Het ker Wel niet blz. 370, echter is i tiel onde nis van o Verwerpin is dan ool den de sy dan de an Ik mag ernstigste boek wor archisch e en voert i knellende aanmatigt We zijn wat op de Zeker n de 16e en eerst kun blemen en Maar dan zijn in hu en zeiden geval geto Heilige S rechtelijke soortgelijk daarop be onzer Vae wezen en oplossing Gods Woo